



VAMMAISFOORUMIN TYÖLLISYYSRYHMÄ

VAMMAISFOORUMI
Vammaisjärjestöjen yhteinen ääni

28

VAMMAISALAN JÄRJESTÖÄ



EDUSTAA

227 000

IHMISTÄ



Toiminnan taustalla
YK:n vammaissopimus

MUKANA TOIMINNASSA:

- aistivamma
- liikuntavamma
- kehitysvamma
- mielenterveys

- JÄRJESTÖT & SÄÄTIÖT



KÄYTÖSSÄ
VALTAKUNNALLISTEN
VAMMAISJÄRJESTÖJEN
TIETO & OSAAMINEN

KOULUTAMME



Työ kuuluu kaikille
- koulutuspaketti

VAIKUTAMME



Kannanotot &
lausunnot

TEEMME YHTEISTYÖTÄ

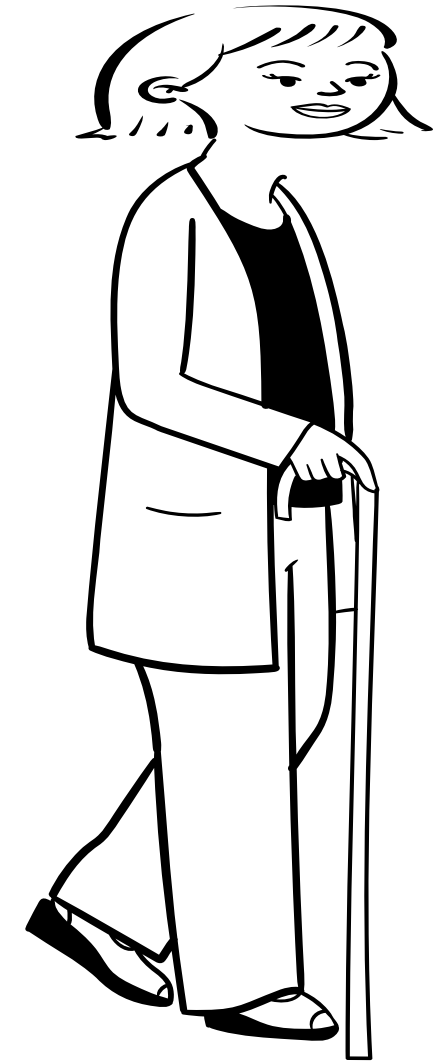


Koordinointi &
tapaukset



YK: n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

Vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.



YK:n vammaisyleissopimus

Artikla 24 koulutus

- Suomi on sitoutunut mm.:
- varmistamaan vammaisten henkilöiden oikeuden syrjimättömään ja yhdenvertaiseen koulutukseen koulutusjärjestelmän kaikilla tasoilla sekä elinikäisen oppimisen
- mahdollistamaan vammaisille henkilöille elämänhallinnan ja sosiaalisen kehityksen taitojen oppimisen helpottaakseen heidän täysimääräistä ja yhdenvertaista osallistumistaan koulutukseen ja yhteisöön
- varmistamaan, että vammaisille henkilöille annetaan syrjimättä ja yhdenvertaisesti muiden kanssa mahdollisuus yleiseen kolmannen asteen koulutukseen, ammattikoulutukseen, aikuiskoulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen. Tätä varten sopimuspuolet varmistavat, että vammaisia henkilöitä varten tehdään kohtuulliset mukautukset.

Artikla 27 työllistyminen ja työ

- Suomi on sitoutunut mm.:
- edistämään vammaisten henkilöiden työllisyyttä erilaisilla tavoilla ja toimilla
- varmistamaan, että vammaisia henkilöitä varten tehdään työpaikoilla kohtuullisia mukautuksia
- edistämään vammaisten henkilöiden työkokemuksen hankkimista avoimilla työmarkkinoilla
- edistämään vammaisten henkilöiden ammatillisen kuntoutuksen, työn säilyttämisen ja työhön paluun ohjelmia
- työllistämään vammaisia henkilöitä julkisella sektorilla
- edistämään mahdollisuuksia itsenäiseen elinkeinonharjoittamiseen, yrittäjyyteen, osuuskuntien kehittämiseen ja oman yritystoiminnan aloittamiseen



1. Vammaisuuden moninaisuus



- Vamma voi olla synnynnäinen, vähitellen pitkäaikaissairauden edetessä hiipinyt tai äkillisesti esim. onnettomuudessa tullut
- Vammaiset ihmiset ovat monimuotoinen joukko ihmisiä erilaisilla ominaisuuksilla
- Toimintakyky ei ole sama asia kuin työkyky
- Vamma tai sairaus ei automaattisesti tee ihmisestä osatyökykyistä / täsmätyökykyistä.



2. Ableismin käsite avaa vammaisuutta



- Ableismi voidaan kääntää kyvykkyyks –normiksi
- Oletus siitä, että ihmiset ovat kyvykkäitä ja vammattomia, vammaisuuden määrittelemistä normaalin ulkopuolelle. Ableismi tuottaa vammaisten rakenteellista syrjintää.
- Esimerkkejä ableistisesta ajattelutavasta:
 - rakennukset ilman rampeja tai hissejä, esteellinen joukkoliikenne
 - Oletus, että vammainen ei voi tehdä jotain, kuten oppia tai ottaa vastuuta tai työskennellä johtajana jne.
 - Vammaiset ihmiset nähdään säälin tai inspiraation lähteinä
- Työelämän normi tietynlaisesta kyvykkyydestä sulkee pois vammaisia henkilöitä työelämästä



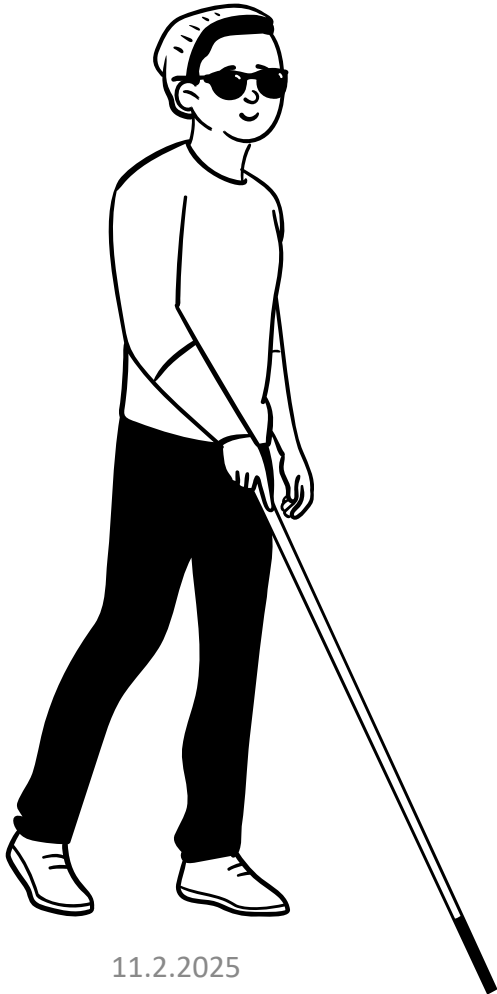
3. Vammaiset henkilöt työelämässä



- Vammaisista henkilöistä ei ole yksiselitteistä tilastoa
- Tilastokeskuksen mukaan 12,9 % kaikista 16 vuotta täyttäneistä kotitalousväestöön kuuluvista henkilöistä koki vakavia toimintarajoitteita vuonna 2022.
- 16–64-vuotiaista toimintarajoitteisista henkilöistä alle puolet oli sosioekonomiselta asemaltaan yrittäjiä tai palkansaajia
- Viidennes toimintarajoitteisista työkäisistä oli eläkkeellä
- EU:n SILC-datan mukaan osatyökykyisten ja ei-osatyökykyisten työllisyysasteen ero oli vuonna 2023 Suomessa 19 prosenttiyksikköä
- Keskeinen ongelma on, että vammaisuudelle ja/tai osatyökykyisyydelle ei ole selkeää määritelmää, jonka perusteella ihmiset olisi yksiselitteisesti luokitettavissa



4. Syrjinnän kokemukset kyselytutkimuksissa

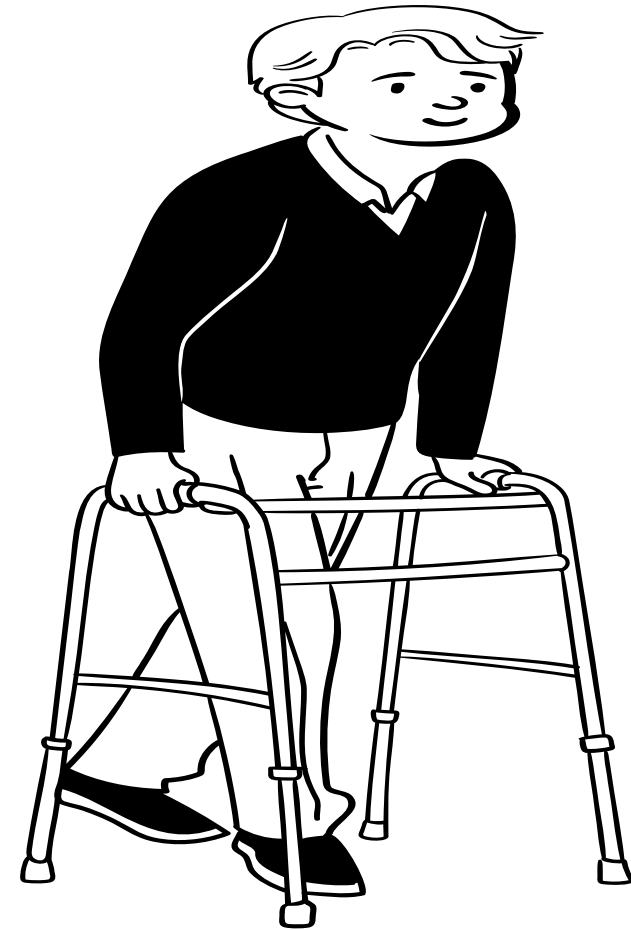


- Kyselyissä nousee jatkuvasti esiin syrjintä työelämässä
 - <https://researchportal.helsinki.fi/en/publications/ep%C3%A4varmuutta-ja-vaihtelevaa-osallisuutta-selvitys-ihmisoikeuksien>
 - <https://vammaisfoorumi.fi/wp-content/uploads/2019/09/RAPORTTI-Ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4-ja-k%C3%B6yhyys.pdf>
 - <https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/vammaisselvitys>



5. Tarvitsemme vammaisia ihmisiä työelämäään

- Vammaisten ihmisten läsnäoloa työelämässä on lisättävä
 - Emme pääse eroon ableismista, jos osa ihmisistä suljetaan ulkopuolelle
- Vammaisuus mukaan monimuotoisuuskeskusteluihin
- Vammaisuus ei ole pelottavaa, se on yksi ominaisuus ihmisten monien muiden ominaisuuksien ohella





6. Muistetaan myös lainsäädännölliset velvoitteet

- Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on edistää ja turvata yhdenvertaisuuden toteutumista sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeussuojaa lain soveltamisalaan kuuluvissa syrjintätilanteissa.
- Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi yhdenvertaisuuslaissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.
- Koulutuksen järjestäjien on yhdenvertaisuuden toteutumisen arvioinnissa kiinnitettävä huomiota esimerkiksi oppilaiden valintaperusteisiin, käytettävään oppimateriaaliin, häirintää ja koulukiusaamista ehkäiseviin toimenpiteisiin, opetustilanteiden tasapuolisuuteen, opintosuoritusten arvioimiseen sekä opettajien yhdenvertaisuusosaamiseen.





Kohtuulliset mukautukset YVL 15§

- Laki yhdenvertaisuudesta velvoittaa koulutuksen järjestäjiä tekemään kohtuullisia mukautuksia vammaisille henkilöille. Kohtuullisista mukautuksista kieltäytyminen on yhdenvertaisuuslain mukaisesti syrjintää.
- Kohtuullisia mukautuksia arvioitaessa lähtökohdaksi on otettava ensisijaisesti vammaisen henkilön tarpeet.
- Kouluissa ja oppilaitoksissa kohtuullisia mukautuksia voidaan tehdä esimerkiksi järjestämällä luokkatilaan tarpeelliset apuvälineet, kehittämällä opintojen suoritusmahdollisuuksia ja mukauttamalla opetusta.
- Lisäksi arvioidaan myös mukautusten kustannukset ja mukautuksia varten saatavissa oleva tuki (esim. työelämässä työllisyyspalveluista haettava työolosuhteiden järjestelytuki).
- On hyvä muistaa, ettei kaikista mukautuksista välttämättä aiheudu kustannuksia.



Käytännön huomioita oppimisen tukeen

- Erityisen tuen tarvetta voi olla, vaikka ei ole oppimisvaikeuksia ja nämä usein kirjattu aikaisempiin oppimisen tuen suunnitelmiin (vaikka ei ole päätöstä) esim. avustajan tarve
- Perhe ja nuori voivat tarvita tukea vammaispalvelulain mukaisten palvelujen (avustaja, koulukyydit) tai Kelan tukien (apuvälineet) hakemiseen, koska ne pitää jatkossa itse ”hoitaa”.
- Neuropsykiatriset häiriöt lisääntyneet – esim. lihastaudit eivät suojaa näiltä haasteilta
- Harvinaiset sairaudet kuten esim. kaikki lihastaudit lisäävät tiedon tarvetta oppilaitoksissa

Käytännön huomioita

- Ns. näkymätön vamma voi tuoda monia haasteita, jotka voidaan nähdä esim. oppilaan laiskuutena
- Sairauteen liittyvä uupumus, neurologisena oireena puhutaan fatiikista, on paljon enemmän kuin että väsyttää. Esim. palautumisen haasteet, syrjäytyminen sosiaalisista suhteista, sairastelut jne.
- Perheen ja nuoren asiantuntemus tärkeää ottaa huomioon opiskelukyvyn tukemisessa – kyseessä väsymys, joka ei aina lieviy levolla
- Liikuntaa tullaan lisäämään kaikilla asteilla – osallistaminen tulee varmistaa esim. yhdessä tekeminen ja siirtymät - yhteistyö vammaisjärjestöjen kanssa. Webinaarin paikka?

Käytännön huomioita

- Eri puolilla Suomea erilaisia tapoja edetä oppimisen polulla, esim. Tuvassa voidaan olla kaksi vuotta, tai ensin mennään Telmaan, sitten Tuvaan ja sitten mahdollinen tutkinto
- Olisi tärkeää polusta riippumatta pitää työelämäyhteyttä tai ajatusta yrittäjyydestä yllä.
- Vaihtoehtoiset tavat suorittaa tutkintoa/tutkinnon osia on koettu hyvänä
- Myös työssä oppimisen jaksoille tarvitaan kohtuullisia mukautuksia esim. satulatuoli asiakaspalveluun jne.
- Nuori voi tarvita tukea työssä oppimisen jaksoille hieman pidempään esim. työtehtävien suorittamisen varmistaminen, mahdollisesti tehtävät kohtuulliset mukautukset

Käytännön huomioita

- Työssä oppimisjaksolla voi olla myös oppilaan avustaja – tästä työnantaja tarvitsee tietoa
- Kansainväliset ja kotimaassa tehtävät opintovierailut – näihin tulee kannustaa – kokemustietoa saatavilla mm. vammaisjärjestöistä ja nuoren omista vertaisryhmistä
- Onko meillä varaa pitää kotona pelikoneen ääressä Stephen Hawkinseja?
- Vammaisuus /sen kanssa arjessa selviäminen kehittää monia taitoja – nämä ovat myös työelämätaitoja. Tämä usein piilossa oleva potentiaali olisi tärkeä saada esiin. Webinaarin paikka?

“**However difficult
life may seem,
there is *always*
something you can
do and **Succeed**
at.**

~ **Stephen Hawking**



Vammaisjärjestöjen tuki

- Asiakkaiden henkilökohtainen ohjaus ja neuvonta > Kohderyhmäkohtaista asiantuntemusta
- Luentojen pitäminen kohderyhmille sekä eri alojen ammattilaisille ja opiskelijoille
- Asiantuntijana toimiminen erilaisissa kehittämishankkeissa
- Valtakunnallinen vaikuttamistyö vammaisten ja pitkäaikaissairaiden henkilöiden työelämäosallisuuden edistämiseksi
- Asiakkaat voivat olla yhteydessä matalalla kynnyksellä suoraan järjestöjen asiantuntijoihin työelämään liittyvissä asioissa puhelimitse ja sähköpostitse.
- Asiantuntijat voivat myös osallistua asiakkaan tukena oppilaitosvierailuihin / -palavereihin tai muihin työllistymiseen liittyviin neuvotteluihin.
- Palvelu on maksutonta.

Kiitos!

anne.maki@invalidiliitto.fi
liisa-maija.verainen@lihastautiliitto.fi

<https://vates.fi/tietopakettit/jarjestojen-tyollisyyspalvelut/>